

УДК 378:78.091

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.1255845>**ВІТАЛІЙ ЗЕЛЮК**ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6359-9936>

(Полтава)

**ЕСТЕТИЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ЇЇ ВПЛИВ
НА СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ**

На основі здійсненого науково-теоретичного аналізу проблеми обґрунтовано організаційно-педагогічні умови естетизації освітнього процесу (створення естетичного освітнього середовища; модернізація змісту предметів мистецького циклу) та їх вплив на становлення особистості.

Ключові слова: естетизація, естетизація освітнього процесу, естетичне освітнє середовище, особистість, становлення особистості.

Постановка проблеми. Трансформації українського суспільства в напрямі естетизації, формування особистості, здатної гармонійно та ефективно взаємодіяти у навколишньому середовищі, критично ставитися до різноманітних впливів культурного простору, супроводжуються пошуком організаційно-педагогічних умов естетизації освітнього процесу, утвердженням системи суспільно значущих цінностей.

Показниками естетичного становлення особистості можна вважати систему її світоглядних, ціннісних орієнтацій та способів діяльності, що реалізуються в полі національної культури, шляхом взаємодії з її цінностями. Академік І. Зязюн уважав, що розвиток особистості визначається впливовістю естетичних начал [4]. Базисом формування в особистості естетичного виступають наявність умінь і навичок для розуміння естетичного, розвиненість уяви та образного бачення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Напрацювання дослідників стосуються вивчення естетизації освітнього процесу, підходів до створення естетизації освітнього середовища (І. Зязюн, Л. Масол, Н. Осипова, О. Федій, Л. Хомич, А. Чихурський тощо). Під поняттям “естетизація” науковці розуміють надання естетичної форми предметам і явищам (образу життя, середовищу, побуту, людським стосункам тощо), що включає процеси ідеалізації, гармонізації, візуалізації та передбачає інтенсивне використання мистецтва [1, 2, 3, 5]. У педагогіці означений термін використовується як принцип навчання і виховання, де визначальна роль належить формуванню естетичного ставлення особистості до навколишнього світу. Естетизацію освітнього середовища Л. Масол інтерпретує як принцип загальної мистецької освіти та художньо-естетичного виховання [5, с. 265].

Проте, недостатньо розкритими залишилися питання естетизації освітнього процесу в якості фактору впливу на становлення особистості. Вивчення також потребують питання організаційно-педагогічних умов естетизації освітнього процесу.

Мета статті – теоретично обґрунтувати організаційно-педагогічні умови естетизації освітнього процесу, розкрити їх вплив на розвиток особистості. Мета дослідження зумовила постановку таких його **завдань:** здійснити науково-теоретичний аналіз проблеми естетизації освітнього процесу; обґрунтувати організаційно-педагогічні умови естетизації освітнього процесу та їх вплив на розвиток особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Естетизація є міждисциплінарною категорією, представленою в філософії, культурології, соціології, психології, педагогіці. Психологи розглядають естетичне сприйняття як процес задоволення естетичних потреб і пов'язують його з початком формування естетичного ідеалу і смаку. Дослідниками (О. Берлач, О. Дем'янчук, А. Чихурський) естетизацію навчально-виховного середовища визначено як процес і результат введення естетичного компонента в процес навчання і виховання з метою формування естетичної свідомості, естетичного світосприйняття, естетичних оцінок учасників освітнього процесу [1]. Метою естетизації освітнього процесу, на думку дослідників, повинно стати не знання чи інформування, а становлення особистості зі сформованою моделлю світу. Дослідниця О. Федій розглядає естетизацію через саногенну (зцілюючу, оздоровчу) функцію, що забезпечує людині можливість відновлення єдиної картини світу, повертає її до стану психологічної стійкості [7, с. 66].

Аналіз наукової літератури дає можливість спроектувати визначення естетизації як процесу і результату надання естетичної форми будь-якій предметній сутності за допомогою естетичного впливу на особистість. Результатом естетизації освітнього процесу можна вважати

відповідний рівень культури особистості. Становлення особистості, набуття нею знань і досвіду є не лише наслідком впливу навчання, педагогічної взаємодії, але і соціокультурного середовища, його естетичного наповнення [3]. Естетизація освітнього середовища – це процес і результат введення естетичного компонента в процес навчання і виховання з метою формування естетичної свідомості, естетичного світосприйняття, естетичних оцінок здобувачів освіти [5].

Сучасна педагогіка представляє естетизацію як інструмент для засвоєння навчальної інформації з широкого кола дисциплін через гру на музичних інструментах, спів, художнє мистецтво, хореографію тощо. Популяризуючи програму виховання через мистецтво, К. Робінсон пропонує шлях створення спеціальних навчальних курсів інтегрованого характеру із залученням мистецтва, запровадження естетичного компоненту у зміст шкільних предметів.

Особливу місію в процесі естетизації освітнього процесу мають часи спілкування людини з мистецтвом. Художнє бачення дійсності, естетичного процесу, його результатів постає ядром практичної діяльності, надає їй духовного спрямування. Так виникає процес переведення духовного в матеріально-речове, предметно виражене.

Значний потенціал щодо естетизації освітнього процесу, як свідчить теоретичний аналіз досліджуваної проблеми, мають мистецтво, художня та естетична творчість, які слугують формуванню здатності чуттєвого сприймання, розуміння прекрасного, ґрунтуються на стійкій мотивації до реалізації власної життєдіяльності за законами моралі і краси. Джерелами естетизації освітнього процесу є природа, музика, художня література, кіно, театр тощо, де головним виразником естетичного виступають слово, гра, факти і події тощо. Так, під час спостереження картини, скульптури, предметів декоративно-ужиткового мистецтва створюється особистісне поле сприйняття, уяви, фантазії. Музичні твори, малюючи дійсність за допомогою звуків, мелодій, тембру, інтонацій, безпосередньо впливають на емоційну сферу людини, її поведінку. Кіно, театр, телебачення, об'єднуючи різні види мистецтва, впливають на формування етики та естетики поведінки людини у соціумі.

Перспективним напрямом оновлення сучасної освіти є естетизація освітнього середовища, де категорії краси, доцільності і гармонії стануть системоутворюючими чинниками формування простору можливостей Нової української школи, формування гармонійної, яскравої, культуротворчої особистості. До естетичних компонентів освітнього середовища відносяться архітектура та дизайн. При цьому архітектура відтворює стабільну сутність штучного середовища, організованого простору, де відбувається освітній процес (будинки, приміщення, прибудинкові території, специфіка їх будови і розташування тощо), дизайн – змістове наповнення цього середовища у вигляді нескінченно різноманітної системи предметів, які слугують поліпшенню освітнього простору та його естетизації. Так, завдяки дизайну інтер'єр наповнюється різноманітними формами, кольорами, відтінками, лініями внутрішнього оформлення та меблями тощо.

Однією з характерних рис сучасної школи є особлива комплексна організація території й унікальне архітектурно-просторове обличчя, що формують образ закладу, його імідж. З появою дизайну з'явилася можливість перетворити естетику закладу з додаткового засобу виховання в безпосередній зміст освіти. При проектуванні шкільного середовища враховуються вимоги функціональної доцільності, а саме, призначення кожного приміщення. Ніяких типових приміщень і класів, кожному уроку відповідають різні типи просторів (приміщення для лекційних і практичних занять, центри активного відпочинку і релаксації). Мінімалізм в оздобленні фасадів й інтер'єрів створює фон для творчої діяльності учнів. Стіни, підлога, стеля, матеріал, з яких вони виготовлені – усе це такий же наочний матеріал як карта, глобус чи малюнок. Виведені на зовні комунікації, неприхована цегляна кладка – дидактичний посібник, який можна побачити, дослідити. Просторово-предметне середовище має надихати, мотивувати дитину, змінюючи її відношення до школи й освітнього процесу [6, с.34].

Естетизація є найважливішим елементом цілісної системи формування особистості. Широкий арсенал її засобів пробуджує і розвиває у людини естетичне ставлення до дійсності, до літератури й мистецтва, здатність оцінювати художні твори об'єктивно. Такі вияви естетичного, як художнє бачення, ритм, уява, інтуїція, прагнення охопити предмет або явище в його цілісній органічній доцільності, логічності і витонченості форми, мають важливе суспільне значення і носять універсальний характер.

Вагомим є й естетичний потенціал предметів мистецького циклу. Особистість найбільш інтенсивно формується в період шкільного віку, тому саме школа покликана відігравати провідну роль у творчому розвитку дитини. Для формування естетичного ставлення у здобувачів освіти необхідно створити педагогічну систему, яка передбачала б сукупність певних дій вчителя на уроках та в позаурочний час, спрямованих на забезпечення розуміння художніх творів, розвиток творчих можливостей школярів, активізацію їх емоційної діяльності тощо.

Узагальнюючи зазначене, до організаційно-педагогічних умов естетизації освітнього процесу можна віднести: створення естетичного освітнього середовища; модернізацію змісту предметів мис-

тецького циклу та їх зв'язок з предметами гуманітарного циклу. Означені організаційно-педагогічні умови мають бути покладені в основу визначення стану естетизації освітнього процесу.

Висновки. Естетизація освітнього процесу Нової української школи можлива за активної участі здобувачів освіти через впровадження аксіологічних орієнтирів та ідеалів вкрай важливих для повноцінного розвитку особистості. У цьому контексті актуальним стає завдання естетизації шкільного освітнього середовища, де будуть транслюватися цінності краси і творчості, відповідального відношення до довкілля, демократизуючи шкільну спільноту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дем'янчук О. Н. Естетизація навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи-інтернату: монографія / О. Н. Дем'янчук, А. С. Чихурський, О. П. Берлач / – Луцьк: «Волинська обласна друкарня», 2017. – 219 с.
2. Естетизація навчально-виховного процесу в основній школі засобами мистецтва: метод. посіб. / за ред. Н. Є. Миропольської, О. А. Комаровської. — Кіровоград: «Імекс-ЛТД». – 2013. – 160 с.
3. Зелюк В. В. Особистість в освіті: парадигма культури: монографія / В. В. Зелюк, В. Ф. Моргун, Т. А. Устименко. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – 212 с.
4. Зязюн І. А. Краса педагогічної дії: навчальний посібник / І. А. Зязюн, Г. М. Сагач. – К.: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. – 302 с.
5. Масол Л. Загальна мистецька освіта: теорія і практика / Л. Масол. – К.: Промінь, 2006. – 432 с.
6. Сучасний дизайн у школі: нові ідеї для освітнього середовища: матеріали обласного наук.-практ. семінару (Полтава, 25 березня 2016 р.); [за заг. ред. Т. В. Водолазської] / Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М. В. Остроградського. – Полтава: ПОІППО, 2016. – 76 с.
7. Федій О. Підготовка майбутніх педагогів до естетизації освітнього середовища початкової школи / О. Федій. – Scientific Journal «ScienceRise» №2/5(19)2016. – с. 65-69.

REFERENCES

1. Dem ânčuk O. N. Estetizaciâ navčal no-vihovnogo procesu zagal noosvitn oï školi-înternatu: monografiâ / O. N. Dem ânčuk, A. S. Čihurs kij, O. P. Berlač / – Luc k: «Volins ka oblasna drukarnâ», 2017. – 219 s.
2. Estetizaciâ navčal no-vihovnogo procesu v osnovnij školi zasobami mistectva: metod. posib. / za red. N. Ê. Miropol s koï, O. A. Komarovs koï. — Kïrovograd: «Îmeks-LTD». – 2013. – 160 s.
3. Zelûk V. V. Osobistist v osviti: paradigma kul turi: monografiâ / V. V. Zelûk, V. F. Morgun, T. A. Ustimenko. – Poltava: TOV «ASMÎ», 2011. – 212 s.
4. Zâzûn Î. A. Krasa pedagogičnoï diï: navčal nij posibnik / Î. A. Zâzûn, G. M. Sagač. – K.: Ukraïns ko-fins kij îstitut menedžmentu ì bìznesu, 1997. – 302 s.
5. Masol L. Zagal na mistec ka osvita: teoriâ ì praktika / L. Masol. – K.: Promin , 2006. – 432 s.
6. Sučasnij dizajn u školi: novì ideï dlâ osvìtn ogo seredoviša: materiâli oblasnogo nauk.-prakt. semìнару (Poltava, 25 bereznâ 2016 r.); [za zag. red. T. V. Vodolazs koï] / Poltavs kij oblasnij îstitut pìslâdiplomnoï pedagogičnoï osviti ìm. M. V. Ostrograds kogo. – Poltava: POÏPPO, 2016. – 76 s.
7. Fedij O. Pìdgotovka majbutnih pedagogiv do estetizaciï osvìtn ogo seredoviša počatkovoï školi / O. Fedij. – Scientific Journal «ScienceRise» #2/5(19)2016. – s. 65-69.

VITALIY ZELIUK

AESTHETICIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS AND ITS IMPACT ON PERSONALITY

The complex analysis of the problem of aesthetization of the educational process of the institution of general secondary education is presented. The conceptual category apparatus of the studied problem is presented; the aesthetic potential of the subjects of humanitarian and artistic cycles studied in institutions of general secondary education are described. Organizational and pedagogical conditions of the aesthetization of the educational process, such as creation of the aesthetic educational environment, implementation of the aesthetic component in the subjects of the humanitarian cycle, modernization of the content of the subjects of the artistic cycle, and their influence on the formation of the person have been substantiated on the basis of the scientific and theoretical analysis.

Key words: *aesthetization, aesthetization of educational process, aesthetic educational environment, personality, personality development.*

Одержано 20.01.2018р.